

Υποβοηθούμενη αυτοκτονία

Την κραυγή «φτάνει πια! Δεν αντέχω άλλο» του αρρώστου που υποφέρει δίπλα μας δεν πρέπει να την ακούσουμε ποτέ;

Στο κέντρο των βιοηθικών ζητημάτων βρίσκονται πάντα η αρχή και το τέλος της ζωής. Σήμερα θα κάνουμε λόγο για το τέλος, και ειδικότερα για την υποβοηθούμενη αυτοκτονία, με αφορμή τη συζήτηση που διεξάγεται στη γειτονική Ιταλία. Η αφετηρία της βρίσκεται στον σάλο που προκλήθηκε εκεί με την περίπτωση ενός μουσικού, του dj Fabo, όπως είναι περισσότερο γνωστός, ο οποίος, ύστερα από αυτοκινητικό ατύχημα που έγινε το 2014, έμεινε τυφλός, τετραπληγικός και πονούσε αβήστατα. Δεν άντεχε άλλο, ήθελε να φύγει από τη ζωή, αλλά στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν δεν μπορούσε να αυτοκτονήσει. Χρειάζονταν βοήθεια γι' αυτό, κάτι ωστόσο που ο νόμος το απαγόρευε. Το πέτυχε τελικά στη Ζυρίχη, στην οργάνωση Exit, τον Φεβρουάριο του 2017, όπου τον συνόδευσε ο παλιός ευρωβουλευτής Μάρκο Καπάτο (Marco Cappato), γεγονός που προκάλεσε εν συνεχεία την ποινική δίωξη του.

Το 2019 το Συνταγματικό Δικαστήριο της χώρας εξέδωσε απόφαση, σύμφωνα με την οποία αποκλείεται η ποινική δίωξη οποιουδήποτε επειδή διευκόλυνε την πραγματοποίηση της πρόθεσης κάποιου συνανθρώπου του να αυτοκτονήσει, υπό την προϋπόθεση ότι αυτός ήταν απολύτως ικανός να λάβει και να εκφράσει ελεύθερα και αυτόνομα μια τέτοια απόφαση, ότι η αρρώστια του ήταν ανεπίστροφα αθεράπευτη, ότι υπέφερε ανυπόφορα, σωματικά και ψυχικά, και ότι η διατήρησή του στη ζωή του εξαρτιόταν από διάφορα μέσα, όπως η μηχανική υποστήριξη της αναπνοής. Το ιταλικό Κοινοβούλιο με τη σειρά του ξεκίνησε τη συζήτηση για την αποποινικοποίηση της υποβοηθούμενης αυτοκτονίας στις 13 Δεκεμβρίου 2021. Στο πλαίσιο της δημόσιας συζήτησης, δημοσιεύτηκε στο περιοδικό των Ιησουϊτών *La Civiltà Cattolica* (τχ. 4118, 15.1.2022) ένα άρθρο που προκάλεσε εντύπωση και έχει συζητηθεί ήδη πολύ σε όλο τον κόσμο από τους ενασχολούμενους με τα σχετικά ζητήματα. Το υπογράφει ο Κάρλο Καζαλόνε (Carlo Casalone), γιατρός, μέλος

Το ζήτημα του θανάτου είναι τρομερό και δεν σπκώνει αγέρωχες βεβαιότητες, εκ του ασφαλούς, όταν ο θάνατος βρίσκεται – νομίζουμε ότι βρίσκεται – μακριά μας.

της Ποντιφικής Ακαδημίας για τη ζωή και καθηγητής της ηθικής θεολογίας στο Γρηγοριανό Πανεπιστήμιο της Ρώμης. Η σημασία του άρθρου του Καζαλόνε, το οποίο δύσκολα θα πίστευα ότι δεν είχε την έγκριση του ίδιου του Πάπα, υπερβαίνει κατά πολύ τα όρια της Ιταλίας και αφορά πιθανόν συνολικότερη αλλαγή της στάσης της Καθολικής Εκκλησίας επί του θέματος.

Στο άρθρο αυτό ο Καζαλόνε υποστηρίζει την ψήφιση από το ιταλικό Κοινοβούλιο του υπό συζήτηση νόμου, που θα αποποινικοποιεί την υποβοηθούμενη αυτοκτονία και θα ρυθμίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις της. Έχει επίγνωση ο ιησουϊτής ιερέας και θεολόγος ότι η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή διδασκαλία της Εκκλησίας, η οποία δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη δικαιώματος στον

θάνατο, και γι' αυτό προσφεύγει για τη στήριξη της άποψής του στο επίσης παραδοσιακό καθολικό επιχείρημα του «ατελούς νόμου», που είναι προτιμότερος από την απουσία νόμου, η οποία μπορεί να ανοίξει τον δρόμο σε χειρότερες λύσεις, δηλαδή στη νομιμοποίηση της ευθανασίας. Μολονότι το επιχείρημα είναι τακτικό, μπορεί να πει κανείς και πολιτικάντικο, πολλοί κάνουν λόγο για στρατηγική στροφή της Καθολικής Εκκλησίας στα βιοηθικά ζητήματα.

Πιστεύω προσωπικά ότι κατένας ατελής ή τέλειος νόμος που νομιμοποιεί την υποβοηθούμενη αυτοκτονία δεν πρόκειται να ανακόψει την πορεία προς τη νομιμοποίηση της ευθανασίας, στην Ιταλία και αλλού. Είναι απλώς ζήτημα χρόνου. Αλλωστε, τα όρια που τις χωρίζουν δεν είναι αδιάβατα. Στην ιατρικώς υποβοηθούμενη αυτοκτονία, ο γιατρός που είναι παρών τι κάνει άραγε, όταν ο άρρωστος δεν μπορεί να πάρει μόνος του τη θανατηφόρο δόση; Οι κόκκινες γραμμές, που θέτουν οι θρησκευτικές κοινότητες και όσοι άλλοι, διαρκώς υποχωρούν, τα όρια διαρκώς μετατίθενται. Είναι αναμενόμενο, σε έναν κόσμο που δεν πιστεύει στον Θεό.

Το άρθρο ωστόσο της *Civiltà Cattolica* θέτει ένα γενικότερο δίλημμα στις χριστιανικές εκκλη-

σίες και σε όλες τις θρησκευτικές κοινότητες: να εμμένουν αμετακίνητα σε παραδοσιακές θέσεις και απόψεις ή να επανερμηνεύουν τη διδασκαλία τους, υπό το φως πάντα του Ευαγγελίου, σε διάλογο με τα επιστημονικά δεδομένα και τα πολιτιστικά συμφραζόμενα της εποχής τους; Στην πρώτη περίπτωση, μπορεί να αισθάνονται περήφανες που δεν συσχηματίζονται με τον κόσμο, παίρνουν όμως τον δρόμο της απομόνωσης, στη δεύτερη, είναι παρούσες στη σημερινή πλουραλιστική κοινωνία και συνομιλούν με άλλα ρεύματα σκέψης για το κοινό καλό. Το δίλημμα δεν είναι τακτικό, είναι στρατηγικό.

Εν προκειμένω, ορθώς οι Εκκλησίες – οι περισσότερες τουλάχιστον – νιώθουν ρίγος στην προοπτική της νομιμοποίησης της ευθανασίας και, ακόμη ορθότερα, επιμένουν να είναι κατά της θεραπευτικής εμμονής και υπέρ της γενίκευσης της ανακουφιστικής φροντίδας. Αυτό όμως σήμερα δεν αρκεί, αλλά χρειάζεται να ξανασκεφτούν το ζήτημα του δικαιώματος του καθενός μας στον θάνατό του. Το ζήτημα του θανάτου, του δικού σου ή του άλλου, δεν είναι παιξε-γέλασε. Είναι τρομερό και δεν σπκώνει αγέρωχες βεβαιότητες, εκ του ασφαλούς, όταν ο θάνατος βρίσκεται – νομίζουμε ότι βρίσκεται – μακριά μας. Την κραυγή «φτάνει πια! Δεν αντέχω άλλο» του αρρώστου που υποφέρει δίπλα μας δεν πρέπει να την ακούσουμε ποτέ; Κοντεύει μισός αιώνας από τότε που ο Χανς Γιόνας δημοσίευσε το δικαίως πολυσυζητημένο δοκίμιό του για το δικαίωμα στον θάνατο (*The Right to Die*, στο *The Hastings Center Report*, Αύγουστος 1978), στο οποίο ενσωμάτωσε το δικαίωμα αυτό στο δικαίωμα της ζωής, με την έννοια ότι το να αφήσεις κάποιον να φύγει από τη ζωή ή να τον βοηθήσεις να φύγει, όταν η ζωή του έχει γίνει μια ανέλπιδη, καθημερινή οδύνη, αποτελεί ακριβώς έκφραση του δικαιώματός του στη ζωή. Ας το ξανασκεφτούμε, όχι όμως ξεφυλλίζοντας εγχειρίδια Δογματικής, αλλά με το βλέμμα στραμμένο στους αρρώστους που βασανίζονται χωρίς ελπίδα, δηλαδή ξέροντας για ποιο πράγμα μιλάμε.